

Az ezeréves kert.

(Felvételeink a Képes Pesti Hírlapban.)

Azt a hírt hallottam, hogy a királyi palotát gondozó várkapitányság megnyitja a palota kertjeinek eddig lezárt részeit a nagyközönség számára. Érdekesnek találtam a hírt és megkérdeztem a kormányzó kabinetirodáját, igaz-e, amit halottam. Ezt a választ kaptam:

— A hír igaz. Vasárnaptól kezdve a közönség minden délután öttől hatig megnézheti az eddig elzárt parkrészeket. A látogatók mellé vezetődünk, aki — magyarul és a szükséges idegen nyelveken — a kellő történelmi magyarázattal fog szolgálni.

Azt is megtudtam, hogy a látogatóktól egy pengő belépti díjat fog szedni a várkapitányság. Ez a pénz a királyi palota karbantartására és tatarozására szolgáló alapot fogja növelni, mert a kormányzó határozott utasítása az, hogy erre a célra közpénzt felhasználni nem szabad. Már eddig is abból fedezték a palota karbantartási költségeit, hogy a királyi termeket megtekintő turistáktól belépődíjat szedtek. És mivel ezek a turisták jobbadán külföldiek, azt lehet mondani, hogy a Várhegy szépséges palotáját a külföld ügyesen kieszelt megadóztatásából ápolja az ország.

A közönség eddig a palota kertjeinek csak egy kis részét láthatta: azt a szép teraszt, amely a miniszterelnökséggel szemközt a bejáratnál terül el és Savoyai Jenő szobrát környezi. Még azok sem ismerik, akik meghívót kapván a kormányzó valamelyik garden partyjára, megfordultak a terrasszon túl is Igen nagy a palota parkja. Az a háromnegyed íves domboldal, amely a palota alját körülveszi, összesen huszonnégy hold. Jó óra hosszat tartott, amíg a kabinetiroda engedelmével bebolyongtam ma ezt a huszonnégy holdat.

Ez a kert ezeresztendő. Hagyományaink szerint Szent István királyunk alatt kezdődött a palota építése. S azóta ez a domboldal, amely letekint a Duna síkjának szivdobogató látványára, látta és élte az egész magyar történelmet. A tatárjárás után ezen a domboldalon alapította új székhelyét IV. Béla. Később Zsigmond alatt fényes új palota került ide. Ez még pompásabbá lett Mátyás király építkezéseivel. Sok százéves mulva Mária Terézia építtette fel újra a palotát. Aztán a múlt század nyolcvanas éveiben a nádor építtette ki a Dunapartig lefutó parkrészt. Legutóbb pedig a millenniumi építkezés adta meg a kertek mai formáját. Ezer esztendő kövei fekszenek a régi bástyafalakban.

A sétalót meglepi a kertek változatossága.

Van egy rész a déli oldalon, ott, ahol Ferenc József és Erzsébet hajdani termei sorakoznak egymás mellé. Fedett üvegfolysó vezet itt a télikertbe. Ez a rész pompás és nagyvonalú, méltó emléke díszes voltával annak az időnek, mikor mint monarchia még nagyhatalom voltunk. De aki ennek a nagyhatalomnak királynői koronáját hordta, nem ehhez a pazarsághoz vonzódott. Ha a látogató lesétál egy elragadó parkrészeket mutató lépcsőn a Mátyás király hajdani márványpalotájának helye mellett, egyszerre egy házikót lát kibukkanni a lombok közül. Ez a kicsiny villa a Várkert egyik érdekessége. Erzsébet királynénak építtették. Minden szöge és kilincse magyar. Két kis szoba az egész, ma az ilyet weekendháznak mondanák. De ma viszont nem lehetne ilyen drága weekendházat építeni, mert ha látszólagos egyszerűségét jobban megnézi az ember, kiderül, hogy falait kézzel himzett vászon borítja, parasztos butorainak huzata kézzel himzett szarvasbőr. A boldogtalan sorsu királyasszony itt szeretett legjobban tartózkodni, ide szeretett elvonulni Ferenczy Idával, itt olvasgattak és beszélgettek, a két kis szoba berendezése ma is pontosan úgy áll, ahogy ő használta. S ha kinézett, a hatalmas szofóra-fától árnyékolt házikó verandáján, olyan park terült el előtte, mint egy vidéki birtokos parkja, távol a fővárostól. Tölgyfák, juharfák alatt puha pázsit zöldell, a szökőkút bronz-szobra csobogva ontja a vizet, medencéjében aranyhalak villognak a a lombok közt száz meg száz madár csicsereg.

Néhány lépcsőfoknyi távolság egész más képet ad: remek pálmatómeg és színes rózsáliget ápoltságát. Ha pedig más irányba fordulunk, ott a történelem mered elénk: két vén bástya romszerű, ódon taraja halad le egészen a Dunapartig. Ezek Zsigmond királyunk palotájának falai. Egyik sarokban feltűnik egy nemes vonalú XV. századbéli ajtókeret, másutt középkori ablaknyílásokat látni, a köveken román stílusú márványdíszek vonalai mutatkoznak. Egy sötét bástya-ajtó a kazamatákba vezet, azokon is érdekes végigbúdkácsolni. A Vár lakói itt rejtőzködtek a tatárjárás alatt. Másutt a Zsigmond palotájába vezető felvonóhid talapzatát látni. Egy XIII. századbéli csigalépcsőn jutni egy magasabb terraszra, amely váratlanul egész más stílusú, egész más hangulatu képet nyit a sétáló elé. A történelem elhallgat és megszólal a kert művésze.

De az egész park főgyönyörűsége mégis csak az az elmondhatatlan látvány, amelyet a pesti oldal nyújt. Egészen más a kép innen, mint a Halászbástyáról. Az országhaz távolabbra esik halfelé, a néző előtt a Lánchíd és Esküteri híd közötti pesti partrész tárul ki a Duna gyönyörű szalagján túl. Mintha új várost bámulna innen az ember, amelyet eddig még nem látott. És amelynél nincs szebb sehol.

Hátam mögött terraszok, pálmák, rózsáligetek, művészi virággyak, régesrégi történelmi kőfalak, szökőkutak, szobrok, évszázados vén fák gyepes alja, Lotz-faliképek a pergolia pihenőiben, madárcsicseregés. És előttem lent a sikon a pesti oldal képe. Ha külföldi volnék is, azt mondanám, hogy ennél szebb látvány nincs sehol a világon.

Harsányi Zsolt.